

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Кафедра психології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему

**ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ**

Виконала: здобувачка вищої освіти

4 курсу, 42 групи

Спеціальність 053 Психологія

СИЩЕНКО Катерина Андріївна

Керівник: доц. Ірина Черезова

Рецензент: доц. Олена Горецька

Запоріжжя-2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ : ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ.....	7
1.1. Поняття “психологічна готовність” та роль психолога в закладі загальної середньої освіти.....	7
1.2. Фактори формування психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності.....	13
1.3. Методи підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності.....	18
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	24
2.1. Опис процедури дослідження.....	24
2.2. Вибірка та методи дослідження.....	27
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	33
Висновки до другого розділу.....	47
РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА З ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	49
3.1. Методичні рекомендації.....	49
3.2. Тренінгова програма.....	52
Висновки до третього розділу.....	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується підвищеними вимогами до організації роботи психологічної служби в сфері освіти, зокрема в закладах загальної середньої освіти. Психологічна робота з учнями є складним та важливим процесом, спрямованим на розвиток, підтримку та корекцію їх психологічного стану. Діяльність психолога з учнями включає різноманітні форми, методи та методики, що враховують вікові особливості та індивідуальні потреби кожного учня. Робота практичного психолога з учнівським колективом є одним з найважливіших напрямів психологічної допомоги, сприяє повноцінному психологічному та особистісному розвитку учнів, їх адаптації до соціальних умов, попередженню та корекції психологічних проблем.

Зростання вимог до психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти зумовлюється складністю сучасного освітнього процесу та зростанням психологічних проблем, з якими зіткнулися учасники освітнього процесу. Основними напрямками роботи психолога з учнями є діагностична, просвітницька, корекційна, корекційно-розвивальна, консультаційна робота та взаємодія з батьками. Для успішної організації освітнього процесу ключове значення має робота практичного психолога з педагогами та вчителями, оскільки спрямована на вирішення психологічних проблем та підтримку сприятливого психологічного клімату освітнього середовища.

Отже, психологічна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти є важливим чинником успішного функціонування закладів освіти, забезпечення якісної освіти та гармонійного розвитку учнів, психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу.

Об'єктом дослідження є психологічна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності.

Предметом дослідження є психологічна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне та емпіричне дослідження психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз теоретичних аспектів психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності.

2. Експериментально дослідити рівень психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

3. Розробити тренінгову програму з формування психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Методи наукового дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано загальнонаукові методи дослідження (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення), методи емпіричного дослідження (анкетування, методика «Комунікативні та організаційні здібності», шкала тривоги Спілбергера (State-Trait Anxiety Inventory, STAI).

Емпірична база дослідження. Дослідження виконувалось на базі Бердянського державного педагогічного університету. У дослідженні брали участь здобувачі першого рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія в кількості 30 осіб.

Теоретичне значення роботи полягає в поглибленому вивченні теоретичних аспектів проблеми психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти, обґрунтуванні та визначенні її детермінанти.

Практичне значення роботи полягає в розробці тренінгової програми з формування психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу,

трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (62 найменувань) і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 75 сторінок, з них основного тексту - 66 сторінок. Робота містить 3 таблиці.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз проблеми та результати проведеного емпіричного дослідження дозволили зробити наступні висновки.

1. Поняття «психологічна готовність» визначається як комплекс психічних, професійних та особистісних характеристик, які дозволяють фахівцеві здійснювати свою професійну діяльність ефективно та результативно. В цьому контексті роль психолога в закладах загальної середньої освіти є надзвичайно важливою, оскільки його діяльність спрямована на підтримку психологічного та емоційного благополуччя всіх учасників освітнього процесу, вирішення їхніх проблем та труднощів, створення сприятливого психосоціального освітнього середовища.

2. Проведено теоретичний аналіз психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності, зокрема в закладах загальної середньої освіти. Виявлено важливість теоретичної і практичної підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності. Майбутні психологи мають володіти рядом практичних навичок, таких як навички спілкування, консультивання, вміння працювати з групами та вирішувати конфліктні ситуації.

3. Результати дослідження показали, що успішна робота психолога вимагає високої емоційної стабільності та стресостійкості. Виявлено, що здатність вирішувати конфліктні ситуації є ключовим умінням психолога як важливої складової їх успішної професійної діяльності. Виявлено, що значна кількість майбутніх психологів зацікавлена в підвищенні рівня своєї підготовки та професійного зростання: бажання брати участь у тренінгах, семінарах, вебінарах, майстер-класах тощо. Це свідчить про їхню мотивацію до постійного самовдосконалення та бажання розвивати свої компетенції в галузі психології.

4. Висновки, зазначені в дослідженні, наочно демонструють важливість систематичної підготовки майбутніх психологів до їхньої професійної діяльності, зокрема в закладах загальної середньої освіти. Підкреслено, що формування необхідних загальних та фахових компетенцій є ключовим елементом підготовки майбутніх психологів. Дослідження рекомендує

підвищити увагу до практичної складової психологічної підготовки майбутніх психологів. Це може бути досягнуто через збільшення годин на практичні заняття, різні види практики здобувачів, стажування. Підкреслюється необхідність постійного вдосконалення фахової підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності.

5. У контексті зазначеного, нами була розроблена тренінгова програма з формування психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти. Програму тренінгу побудовано на результатах анкетування серед майбутніх психологів, що є незамінним інструментом для збору інформації. Результати анкетування допомогли зрозуміти рівень готовності учасників до професійної діяльності, що дало змогу врахувати потреби та рівень підготовки аудиторії при плануванні контенту тренінгу. Крім того, анкетування забезпечило можливість залучення майбутніх психологів до процесу розробки тренінгу, що стимулює їхню активність і зацікавленість у подальшому професійному розвитку. У цілому, результати анкетування стали важливою основою для подальшої розробки програми тренінгу, а також сприяли зміцненню зв'язків між учасниками та організаторами тренінгу.

6. Метою тренінгової програми є поглиблення теоретичних знань у галузі психології, розвиток комунікативних навичок та емпатії, набуття навичок управляти стресом та емоціями, підвищення усвідомленості етичних стандартів та професійних обов'язків психолога. Програма тренінгу враховує ключові аспекти, виявлені під час вхідного анкетування, та складається з наступних модулів: Модуль 1: Основи психології та робота з дітьми. Модуль 2: Емоційна стійкість та управління емоціями. Модуль 3: Етичні аспекти роботи психолога. Модуль 4: Розвиток особистості та підтримка кар'єрного зростання.

7. Кожен модуль програми включає в себе теоретичний матеріал, практичні вправи, кейси та рольові ігри, що сприяють активному засвоєнню матеріалу та практичному застосуванню отриманих знань. Такий підхід дозволяє забезпечити ефективну підготовку майбутніх психологів до їхньої

професійної діяльності в шкільному середовищі та покращити якість психологічної підтримки учасників освітнього процесу. Особлива увага в програмі тренінгу зосереджена на активній взаємодії з учасниками, створенню сприятливого середовища для вільного обміну досвідом та ідеями, що сприяє поглибленню розуміння матеріалу та розвитку професійних навичок. Також програма передбачає індивідуальний підхід до кожного учасника, враховуючи його унікальні потреби, інтереси та рівень підготовки. Це дозволяє максимально ефективно адаптувати навчання до конкретних особистісних особливостей кожного учасника тренінгу. Програма активно заохочує співпрацю та взаємодію між учасниками, що сприяє формуванню спільної професійної спільноти.

Отже, проведене теоретичне та експериментальне дослідження проблеми психологічної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти сприяє підготовці сучасних фахівців у галузі психології, здатних до розв'язання наукових та практичних психологічних проблем у сфері освіти з урахуванням потреб і запитів суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амплєєва О.М. Особливості тренінгової програми з розвитку та підвищення емоційного інтелекту у студентів-психологів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 2. С. 5-9.

2. Амплєєва О.М. Аналіз дослідження емоційного інтелекту в структурі професійної діяльності психологів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 1. Вип. 1. С. 11-16.

3. Амплєєва О.М., Міхтахова Н.С. Комунікативна компетентність студентів як передумова адаптивної поведінки особистості. *Габітус*. 2022. № 34. С. 37-40.

4. Амплєєва О.М., Корпань А.Ю. Особливості дослідження рівня тривожності в майбутніх психологів. *Габітус*. 2022. № 42. С.22-26.

5. Амплєєва О.М., Пасат Я.С. Дослідження феномену тривожності серед студентів-психологів. *Габітус*. 2022. № 44. С. 53-57.

6. Бази́ка Є.Л. Проблематика підготовки фахівців-психологів в умовах українських реалій. *Інтернаука: міжнародний науковий журнал*. Київ, 2023. №2 (136). С.27-30

URL: <https://www.internauka.com/archive/archive-of-issues/>

7. Бази́ка Є.Л. Психолого-педагогічний супровід діяльності здобувачів ЗВО при дистанційної формі навчання. *Українська психологія. XXI століття. Початок. (Дні української психології в Берліні): матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю 27-28 квітня 2023 року: Зб. матеріалів // За ред. В.Г. Панка*. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 613 с. С. 561-564. (Електронне наукове видання).

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735227>

8. Білуха Т.І. Проблема професійного становлення психолога-практика. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 жовтня 2015 року*. Хмельницький: ХНУ, 2005, 30 с.

9. Бочелюк В.Й. Методика та організація наукових досліджень з психології: навч. посіб. / В.Й.Бочелюк, В.В.Бочелюк. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.

10. Венгер О.П. Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до навчальної діяльності у різних моделях навчання. *Актуальні проблеми психології: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія* / За ред. С.Д. Максименка. Київ: ДП «Інформаційно–аналітичне агентство», 2018. Том 10, Вип. 7. С. 87-95.

11. Вірна Ж.П. Основи професійної орієнтації: навч. посібник. Луцьк: “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2013. 156 с.

12. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Л. Українки, 2013. 230 с.

13. Возняк Л.С. Психологічні особливості професійної підготовки майбутніх спеціалістів до управлінської діяльності: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2010. 19 с.

14. Гірник А.М. Тренінг комунікативних умінь. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 2. С. 11-16.

15. Гудімова А.Х, Курова А.В., Кононенко О.І. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»): журнал*. 2023. № 9(27) (2023). С. 232-244.

16. Дмитерко-Карабин Х.М. Вплив смисложиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2014. 21 с.

17. Дуткевич Т.В. Психологічні особливості науково–дослідної діяльності студентів університету. *Актуальні проблеми психології*. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С.Д. Київ: «Логос», 2018. Т.7. Вип.14. С. 220-228.

18. Емоційне вигорання. Упоряд. В. Дудяк. Київ: Главник. Серія «Психол. Інструментарій». 2007. 128 с.

19. Жванія Т.В. Дослідження особливостей саморегуляції психоемоційних станів у кризових ситуаціях / О.Г. Волкова, Т.В. Жванія. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Харків: УЦЗУ, 2017. Вип. 1. С. 44-53.

20. Жванія Т.В. Дослідження уявлень студентів про психологічні якості практичного психолога. *Вісник ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків: ХДПУ, 2013. Вип. 11. С. 45-51.

21. Жванія Т.В. Мотиваційна готовність до професійної діяльності як професійно значуща якість особистості майбутнього психолога. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків: ХНПУ, 2008. Вип. 28. С. 23-37.

22. Жванія Т.В. Психологічні механізми формування професійного самовизначення особистості. *Вісник ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків: ХДПУ, 2001. Вип. 5. С. 46-54.

23. Зарицька В.В. Психологія розвитку емоційного інтелекту у системі професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю: Автореф. дис на здобуття наук. ступеня. доктора психол. Наук: 19.00.07. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2018. 40 с.

24. Збірник нормативно–правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України. Упоряд. В.Г. Панок. І.І. Цушко, А.Г. Обухівська. Київ: Шк. світ, 2008. 256 с.

25. Кононенко О.І., Гужанова Т.С., Федорик В.В., Кушнір Л.О., Ортікова Н.В. Професійна компетентність як показник психологічної готовності студента до професійної діяльності. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*: журнал. 2023. № 8(26) 2023. С. 418-428.

26. Кононенко О.І., Гудімова А.Х., Курова А.В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*: журнал. 2023. № 9 (27). С. 232-244.

27. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Теорія і практика професійного

психологічного відбору: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ніка–Центр, 2016. 536 с.

28. Короткий словник психологічних термінів / Укл.: Петренко Г.Г., Льїна Ю.Ю., Росоха В.О. Харків, 2013. 184 с.

29. Кочарян І.О. Типологічні та структурні особливості особистісного симптомокомплексу відповідальності: дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.01. Харків, 2009. 184 с.

30. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2016. 384 с.

31. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харк. держ. пед. ун–т ім. Г.С. Сковороди. 2-е вид., випр. і доп. Харків: «ОВС», 2012. 400 с.

32. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. Навчальний посібник для вищої школи. Київ: Наукова думка. 2008. 126 с.

33. Меднікова Г.І. Самооцінка та рівень домагань особистості як динамічна система: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.01. Одеса, 2012. 20 с.

34. Мілютіна К.Л. Форми психокорекційного впливу. Київ: Главник, 2017. с.144. (Серія «Психол. Інструментарій»). С.142-143.

35. Мишко Н.М. Дослідження психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту. *Наука і освіта*. 2016. № 2-3. С. 149-155.

36. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. 294 с.

37. Польшин О.К. Основи психології саморегуляції: навчальний посібник для студентів гуманітарного профілю вищих навчальних закладів. Краматорськ: КЕГІ, 2015. 352 с.

38. Розов В.І. Адаптивні антистресові психотехнології: навч. посібник Київ: Кондор, 2015. 278 с.

39. Юрченко В.М. Психічні стани людини: системний опис: монографія. Рівне, 2016. 574 с.
40. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції. Активне соціально–психологічне навчання: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2014. 679 с.
41. Blanchard, P. N., & Thacker, J. W. (2019). *Effective Training: Systems, Strategies, and Practices* (6th ed.). Pearson.
42. Cannon-Bowers, J. A., & Salas, E. (2018). *Making Decisions Under Stress: Implications for Individual and Team Training*. American Psychological Association.
43. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. Routledge.
44. Craig, R. L., & Bittel, L. R. (2018). *Training and Development Handbook: A Guide to Human Resource Development* (6th ed.). McGraw-Hill Education.
45. Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.
46. De Vaus, D. A. (2019). *Research Design in Social Research*. Sage Publications.
47. Flick, U. (2018). *An Introduction to Qualitative Research*. Sage Publications.
48. Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2019). *How to Design and Evaluate Research in Education*. McGraw-Hill Education.
49. Jones, R. J., & Brazzel, M. (2019). *Developing and Maintaining Practical Archives: A How-To-Do-It Manual*. American Library Association.
50. Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2019). *Practical Research: Planning and Design*. Pearson.
51. Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldaña, J. (2019). *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook*. Sage Publications.

Teddlie, C., & Tashakkori, A. (Eds.). (2019). *Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences*. Sage Publications.